

ΑΠΟ ΤΗ ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ

ΔΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Μία πανουργία του 'Αλή Πασσά που δεν έπιασε. Το ιστορικό γράμμα του Δάμπρου. Στά βουνά της Κιάφας. Οι Σουλιώτες και πύργος. Μία φοβερή μάχη στα στενά, στο Κογγύ. 'Η Μόσχω Τζαβέλλα και η παλληκαριά της. Πώς εσώθη ο 'Αλή Πασσάς. 'Η προεδρία ενός γανωματί, κτλ. κτλ.

Ο όνομα του Δάμπρου Τζαβέλλα γαμίζει την ιστορία του τυραννομάχου Σουλίου με φως έπισης παλληκαριάς.

"Όταν ο 'Αλή Πασσάς απελτίστηκε να υποτάξη τους Σουλιώτες με φανερός μάγες, σκέφτηκε να καταφύγη στην πανουργία : 'Επροσποίθη ότι κάνει πόλεμο εναντίον των 'Αρχωραστριτών και ξήτησε τη βοήθεια των Σουλιωτών, υποσχόμενος μεγάλες παραχωρήσεις. 'Ετσι ήλπιζε να χωρίση τους Σουλιώτες σε δύο. Σ' εκείνους που θα έχονταν να τον βοηθήσουν (και που θα τους έσφαζε) και σ' εκείνους που θα έμεναν στο Σούλι. Μετά την καταστροφή των πρώτων, θα του ήταν εύκολο ν' αφανίση και τους δεύτερους.

'Αλλ' οι Σουλιώτες του έστειλαν μόνο έβρομηντα παλληκαρία, με άρχηγός το Δάμπρο Τζαβέλλα και το γιό του Φώτο. 'Ο 'Αλής τους υπέδεχθη με προσποίηση εμείνια και ξεστοράτους μαζί τους.

Στόν πρώτο διωξ σταθμό, κοντά στη Ζίτσα, τους έστησε την πρώτη παγίδα : 'Εβαλε τους 'Αρβανίτες να κάνουν άγανες πηδήματες, και ώπως μεγάλα χρηματικά έπαθία, προσκαλώντας τους Σουλιώτες να συναγωνισθούν με τ' ά σ λ α ν ι α του (δηλ. τα λιντάρια του), άπως άνόμισαε τους σοματοφύλακας του. 'Ανύστατοι οι Σουλιώτες κατέθεσαν τα όπλα, για να πηδήσουν εύκολώτερα, και σε μιά στιγμή οι 'Αρβανίτες ώρμησαν και τους εδέμασαν. Διού μόνο ξέφυγαν από τα χέρια τους, αλλά κι' αυτούς οι 'Αρβανίτες τους έανήγγυαν, κι' έσκότωσαν τον ένα. 'Ο άλλος όμως κατόρθωσε να σωθή τρέχοντας και να φέρη στο Σούλι την είδηση της άμιστίας του 'Αλή και του κινδύνου που διέτρσχαν όλοι.

'Ο 'Αλή Πασσάς έστειλε άμέσως άσπεροδεμένους τους Σουλιώτες στα Γιάννενα, και συνέχισε την εκστρατεία του εναντίον του Σουλίου τώρα, έλλειψοντας να το βηθ άπαρκαλεύσαστο. 'Αλλ' έπαυε εκεί τέτοια νία, που άναγκάστηκε να γυρίση στα Γιάννενα νύχτα, καταντρομασμένος. 'Ο τότε Γάλλος πρόξενος Πουκαβίλ δηγγείται ότι ο Τύραννος έμωγγυίσε σαν λύκος από τη λύσσα του, και διέταξε να μην άνοιξη κανείς τα παράθυρα, για να μη βλέπη τους τραυματίες 'Αλβανούς, που τους φέρναν από το Σούλι. Δέν ήθελε ν' άκούση λόγια παρηγορίας από κανένα, ούτε κι' από την ίδια τη Βασίλισα...

Τέλος, όταν του έπέρασε ή πρώτη λύσσα, διέταξε να φέρουν μπροστά του το Δάμπρο Τζαβέλλα άμσοοδεμένο... Κάνοντας δέ την άναγχη φιλομτία, άρχισε να του μιλή με γαλιφιά, λέγοντάς του ότι στο τέλος το Σούλι θ' άναγκάσθη να υποταχθή, και τάζοντάς του πολλά, άν γίνη άπορξ της του και συντέληση στην ύποταξη του Σουλίου.

— Μόνος μου, του άπάντησε ο Τζαβέλλας, δέν εσ' όφελει. "Αν όμως αφήσης έμένα και μερικώς συντρόφους μου να πάμε στο Σούλι, έλπίζω να καταφέρουμε και τους άλλους, ή να τους άναγκάσουμε να υποταχθούν.

— Χι, έκανε ο 'Αλή Πασσάς, και τί έγγυήσι θα έχω έγώ, ότι δέν θα με γελάσετε ;

— Νά σου άρρησο εδώ το γιό μου το Φώτο και όσους άλλους θέλεις, άπάντησε με πολλή φυσικότητα ο άρχηγός των Σουλιωτών.

'Ο 'Αλή Πασσάς εδέχθη και τους άρρησο. Μόλις όμως ο Δάμπρος Τζαβέλλας έφτασε στο Σούλι, τον έστειλε να άκόλουθε ίσο-

τικό γράμμα, που το διέσωσε ο "Αγγλος περιηγητής "Ετον :

"Αλή Πασσά,
"Χαίρομαι όπου έγέλασα ένα δόλιον. Είμαι εδώ, να διαφεντεύσω την πατρίδα μου εναντίον εις ένα κλέπην. 'Ο νιός μου θέλει άποθάνει, εγώ όμως απελτίστωσ θέλω τον έκδικήσει πριν άποθάνω. Κάποιοι Τούρκοι, καθώς εσύ, θέλουν ειπει ότι είμαι άσπλαγχνος πατέρας με το να θυσιάσω τον νιόν μου διά τον ιδικόν μου λυτρομόν. Άποκρίνομαι ότι είν εσύ πάρησ το Βουνόν, θέλεις σνοτάσει τον νιόν μου με το έπιλοπον της φαμηλής μου και τους συμπατριώτας μου, τότε δέν θα ήμπορσσω να έκδικήσω τον θάνατόν του. 'Αμμή άν νικήσωμεν, θέλω έχει και άλλα παιδιά, ή γυναικα μου είνε ένα. 'Εάν ο νιός μου, νέος καθώς είνε, δέν μείνη ευχαριστημένος ν' άποθάνη διά την Πατρίδα του, αυτός δέν είνε άξιός να ζήση και να γνωρίζηται ως νιός μου. Προχώρησε λοιπόν άπιστε, είμαι άνυπόμονος να έκδικηθώ.

"Εγώ ο όμοσμένος έχθρός σου
Καπετάν Δάμπρος Τζαβέλλας"

'Αμέσως κατόπιν ο Τζαβέλλας συνεκάλεσε πολεμικό συμβούλιο, στο όποιο άπερασιόθη ν' άσφαλισθούν τα γυναικόπαιδα στοίς άλλησίσαστους βράχους της Κιάφας, και οι άντρες να καταλάβουν τά στενά που βρισκόνται άνάμεσα Μπίρας και Κογγύ.

Μόλις ο 'Αλής έλαβε το γράμμα του Τζαβέλλα, στη λύσσα της πρώτης στιγμής σκέφτηκε να γρήη το άμα του νεαρού Φώτου Τζαβέλλα και των άλλων αξιωματών, αλλά όταν του μετρίσαστο ο θυμός, εκάλεσε τους σοματάραχς του και τους μίλησε με ζωηρότητα. Τους παρέστρησε ότι ή ύπαρξ της του Σουλίου είνε βασιά για τη Μουσουλμανική υπεργηναία, ότι άποτελει κίνδυνον για τη ζωή τους και τέλος ενέτησε τη φιλοχρηματία τους με την ύπόσχεση να όοση 500 γρούσια σε κείνον που θα έμτανε πρώτος στο Σούλι.

Στις 20 Ιουλίου 1792, τα χαράματα, ή πρωτοπορεία των 'Αλβανών έφτασε μπροστά στα Σουλιωτικά ταμπούρια. Οι Σουλιώτες τους υποδέχτηκαν στίς άρχές, με πυκνές τουφεκιές, σιγά-σιγά όμως άραϊάναν τα πυρά τους και όποχωρούσαν έπιτήθεσ, για να παρασύρουν τους έχθρούς τους στα στενά του Κογγύ, άρήνοντας σκεδόν άνυπεράσπιστη και αήθη την πρωτεύουσα της όμοσπονήσας τον, το Σούλι.

'Αλλυάζοντες οι 'Αλβανοί, άφού έκυρίευσαν τους δύο πρώτους πύργους, χύθησαν μέσα στα περιήρημα στενά, όπου τόσο άλλοι σε περασμένους καιρούς ελχαν βρει το θάνατον.

"Εκει όμως τους υπεδέχθηκαν οι Σουλιώτες με φοβερές όμοσποντίες. "Ηταν ένας άληθινός καταπολεμιστής, που έχονόταν άπ' όλους τους βράχους, από τα ταμπούρια, από την κορυφογραμμή, από παντού, και έδεκάτιπε τον 'Αλβανισσαλήδικον στρατό !... "Η μάχη τραδούσε όφες δλόκληρης, χωρίς οι 'Αλβανοί να μωρσούν να προχωρήσουν ένα βήμα... "Η φοβερή ζέση και ή κουράσις άνάγκασε και τα δύο αντίπαλα μέρη να σταματήσουν. "Ηταν όλοι έξηγητμένοι.

Τότε, στην κρίσιμη έκείνη στιγμή, συνέβη ένα άπροσδόκητο γεγονός, άπάνταστο στο μεγαλειον του, που έξοριε τον άγωνα. "Η Σουλιαστας, που ελχαν καταφύγη στίς σπηλιές της Κιάφας, παρακολούθησαν με άγονία την μάχη. Τόρα όμως, μην άκούγοντας πεία τουφεκιές και σάλαια, ένόμισαν ότι ο έχθρός έξεβίασε τα στενά και ότι οι άντρες τους κίνδυνεύουν. Πρώτη ή Μόσχω Τζαβέλλα, ή γυναικα του άρχηγού, έμπηξε μιά κραγγή.

— Γυναικες, έμπαρός !... "Όλες μαζί να βοηθήσουμε τους άντρες μας !...

Και γλήγορες ή άντρογυναικες αυτές, σαν άλλες Σπαρτιάτισσες, έτρεξαν στα στενά και με τά θανάτα τους χέρια, άρχισαν να κυλούν βράχους, να ρίχνουν όγκώδη λίθάρια στη χαράδρα, όπου έλούφαζε το κουρασμένο πλήθος των 'Αλβανών. Οι βράχοι κατροκυλούσαν με

'Ο Δάμπρος Τζαβέλλας μ' ένα συμπολεμιστή του γρηάτο Σουλιώτη. (Σ κίτσο άπο το βιβλίον του περιηγητού Λύκ)

